

СЕКЦІЯ 5. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН

УДК 336.226.44

Самусевич Ярина Валентинівна

к.е.н., ст.викладач

Воронцова Анна Сергіївна

к.е.н., ст.викладач

Кравчук Яна Володимирівна

Студентка магістратури

Сумський державний університет, м.Суми

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНИХ ПРАКТИК ЩОДО СПРАВЛЯННЯ РЕСУРСНИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ

В останні десятиліття інтенсивне використання природних ресурсів збільшило антропогенний вплив на довкілля та загрожує екологічній безпеці планети. Так, охорона навколишнього середовища та управління впливом є одними з важливих пріоритетних напрямків державної політики. Всі країни Європейського Союзу (далі – ЄС), застосовують окремі економічні інструменти, наприклад, ресурсні податки, збори та платежі, дозволи на торгівлю, систему повернення депозитів та субсидії, для реалізації важливих цілей, визначених екологічною політикою ЄС [1].

Так, у деяких країнах ЄС існує система оподаткування у вигляді покарання для несумлінних платників або отримання додаткових коштів для інвестування в екологічні проекти. Деякі держави-члени вжили заходів щодо оподаткування екологічної політики; однак прогрес у цьому питанні все ще обмежений. У 2012 році одинадцять країн отримали рекомендації щодо зазначеного питання (Франція, Бельгія, Чехія, Італія, Естонія, Литва, Латвія, Австрія, Угорщина, Словаччина та Люксембург), хоча лише частина із перелічених вжила належних екологічних заходів з метою скороченню шкоди довкіллю. У країнах ЄС найефективнішим заходом підвищення ефективності та

захисту природних ресурсів є застосування ресурсних податків та зборів. Вони класифікуються на чотири категорії: податки на енергію, транспортні податки, податки на забруднення (викиди та скиди тощо) та ресурсні податки [1].

ЄС є першим і єдиним регіоном, який вимагає оподаткування енергії з усіх держав-членів. В результаті цієї вимоги всі європейські країни використовують енергетичні податки. Найважливішими енергетичними продуктами для транспортних цілей є бензин та дизельне паливо. Енергетичні продукти для стаціонарного використання включають мазут, природний газ, вугілля та електроенергію. Зазвичай основною метою екологічних податків (також податків на енергію) є збір доходів для державного сектору.

Директива про податок на енергію передбачає нижчий мінімальний рівень оподаткування в ЄС (виражений у євро за 1000 літрів) для дизельного палива, ніж для бензину. Протягом більше ніж десятирічного періоду з 2009 по 2018 роки найвищі значення енергетичних податків, серед країн Балтійського регіону, були виявлені в Німеччині (484 407 млн. євро), за нею йдуть Польща (91 906 млн. євро), Швеція (77 782 млн. євро), Данія (59 444 млн. євро) та Фінляндії (39 846 млн. євро), тоді як найнижчі значення енергетичних податків були виявлені в Естонії (4730 млн. Євро), далі йдуть Латвія (6384 млн. євро) та Литва (5976 млн. євро) [3]. Що стосується збору екологічних податків, Німеччина є одним із лідерів серед аналізованих країн. Остаточні екологічні податки були збільшені до 2003 року в результаті реформи екологічного податку в Німеччині, яка набрала чинності в 1999 році. Тим не менш, їх дохід знову зменшився до 2,3% ВВП у 2012 році, хоча Німеччина має найвищі ставки оподаткування: 58 євро /т CO₂ за електроенергію та 27,4 євро /т CO₂ за природний газ [2].

Щодо оподаткування транспорту, то сьогодні держави-члени ЄС досі мають нерівномірно встановлену політику, пов'язану зі спадщиною історичних, соціальних та економічних мотивів та причин. Окремі європейські країни застосовують різні правила власного національного законодавства. Так, урядом Литви з жовтня 2014 року було введено податок на транспортні засоби, метою

встановлення якого використовуються є не лише для збільшення надходжень до бюджету, а й зменшення забруднення в Литві.

Наступним етапом дослідження став аналіз загальної суми податкових надходжень за забруднення довкілля та суми сплачених ресурсних платежів. Представлені дані у статистичній базі Євростат показують, що найвищі значення визначених видів податків були виявлені в Данії (5 645 млн. євро) та Польщі (6 544 млн. євро), далі йдуть Фінляндія (979 млн. євро) та Швеція (1478 млн. євро) [3]. Результати дослідження для більшої репрезентативності було акумульовано у рисунок 1, який продемонстрував, що з 2010 року система екологічного податку вдосконалюється у багатьох досліджених країнах.

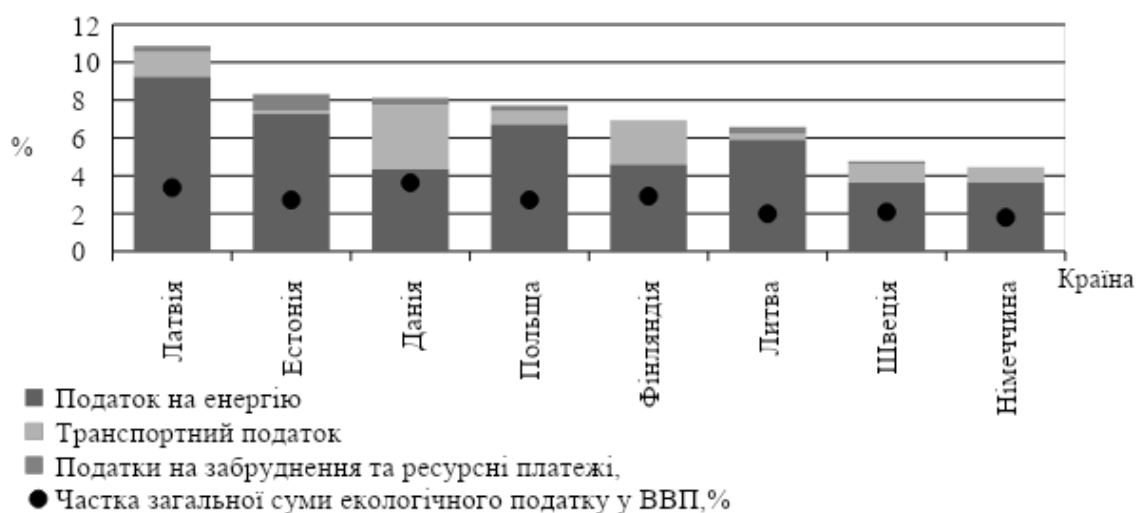

Рисунок 1 – Частка надходжень окремих видів екологічного податку станом на 2018 рік, % ВВП

Джерело: складено автором за даними Eurostat

Підсумовуючи періодичні дані з наведеного рисунку, також можна констатувати, що доходи від екологічних податків щороку зростають. Позитивні тенденції підвищення базуються на деяких змінах екологічної політики, які були зроблені в країнах ЄС національними урядами у період з 1999 по 2013 рік. Зокрема, слід підкреслити, що Данія є особливо сильною країною з високим рівнем екологічного оподаткування. У 2011 році екологічні податки створили 4,1% ВВП, що характеризується достатнім рівнем серед країн ЄС, проте не найвищим.

Однак данська система екологічного оподаткування залишається на досить високому рівні в ЄС. Це відображає універсальну та амбіційну систему податку на енергію, в якій усі енергетичні проекти та особливості оподаткування енергії застосовуються як до податків на енергію, так і до викидів CO₂. Крім того, існує широкий діапазон інших податків, що стягуються з екологічно шкідливих матеріалів та продуктів, та значний податок на реєстрацію автомобілів. Після цього збільшення датського екологічного оподаткування планується поступово в період 2020-2029 років. У порівнянні з іншими аналізованими країнами, система екологічного оподаткування шведів нижча, ніж у Німеччині чи Данії, але загалом рівні оподаткування Швеції є другими за висотою в ЄС після Данії.

Отже, проведений аналіз показує, що ресурсне оподаткування, зокрема екологічні податки з енергії та ресурсів мають тенденцію до зростання в період 2009-2018 років, і головною мотивацією цієї тенденції є нові виклики та сучасні пріоритети екологічної політики держав-членів ЄС.

Дослідження виконане в межах науково-дослідної роботи «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні» (номер державної реєстрації 0119U100759).

Список використаних джерел:

1. United Nations Environment Programme Environment for Development. Economics Instruments. 2013. URL: <http://www.unep.org/regionalseas/marinelitter/other/economics/default.asp> (дата звернення 08.11.2020)
2. Ekins, P.; Dresner, S. Green Taxes and Charges: Reducing Their Impact on Low-Income Households. London: Policy Studies Institute. 2004
3. Environmental tax revenues Eurostat. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_ac_tax&lang=en. (дата звернення 03.11.2020)